

До Цариград и назад

Това „назад“ ми дойде от само себе си, явно е останало в съзнанието ми от прочутия пътепис на Щастливеца, а на Цариград държа, защото Цариград си е българското, а и славянското име на Константинопол. Нямам нищо против днешното име на този единствен град върху два континента, но гърците например никога няма да го произнесат, за тях си е просто „И Поли“, тоест „Града“. В нашата възрожденска литература си е Цариград, а има и останали в езика ни понятия като „Цариградско шосе“ или „кюфтета по цариградски“ например, така че защо да не си го наричаме Цариград? Апропо, повечето образовани европейци и до днес си го наричат Константинопол.

Информациите на чичко Гугъл

И така, дойде време и ние с Татяна да видим този невероятен град, в който са си дали среща вековна християнска и мюсюлманска култура, старинни и съвременни архитектурни прелести. Всички приятели и познати, които са били в Истанбул, говореха с възторг най-вече за съвременния му облик, който силно го приближавал към европейските възприятия. Така въздейства той и на нас още по пътя, преди да навлезем в него. За пътищата и новите му квартали, ние българите, можем само да завиждаме. Но нека оставим завистта, тя нас си ни съпровожда из цяла Европа, където и да отидем, и да започнем, както си му е редът, от начало. А в началото за нашите пътувания с Татяна винаги е моето сядане пред компютъра и надничането в информации на чичко Гугъл. Така де,

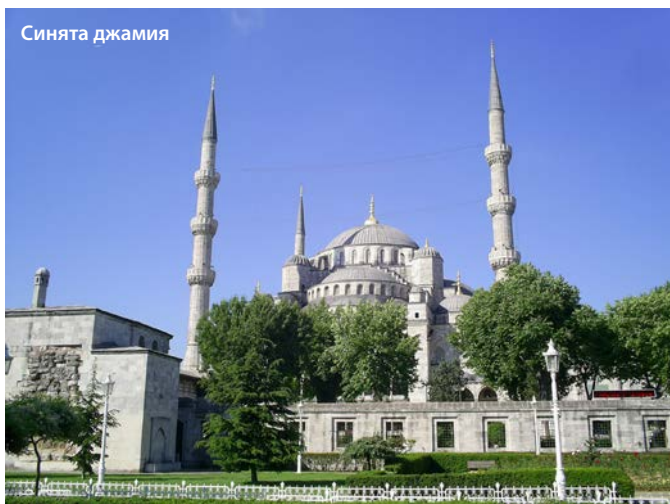
чрез него напомням, че на мястото на древния Византион императорът Константин, наречен по-късно Велики и Свети, създава столицата на своята източна, Византийска империя – Константинопол. До 20 век този град е столица на четири империи: 330–395 г. на Римската, 395–1204 г. на Византийската, 1204–1261 г. на Латинската, 1261–1453 отново на Византийската и от 1453 до 1922 г. на Османската. Днешният град лежи от двете страни на Босфора, покрай залива Златния рог и по бреговете на Мраморно море. Общата му площ е 5343 км² (за сравнение – колкото десет Праги), населението – над 14 милиона. Всичко останало е пъстрота и красота – прекрасни дворци, джамии и минарета, църкви, съвременни сгради, паркове, градини, пазари, пристанища, хотели, ресторанти и какво ли още не.

Истанбул е сред най-големите градове в света

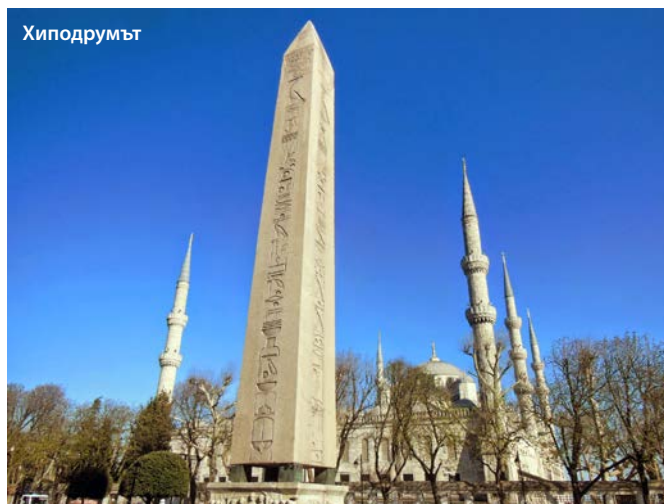
През по-голямата част от своята история Истанбул е бил сред най-големите градове в света. От 500 г. сл. Хр. в някогашния Константинопол са живеели между 400 000 и 500 000 души. Дълго време Истанбул остава най-големия град в Европа, докато през 19 век е изпреварен от Лондон. Днес е третият по големина град в света и най-големият град в Турция с 18% от населението на страната. Истанбул е един космополитен град, в който съжителстват различни етноси и религии, от които, разбира се, най-многобройни са турците, изповядващи исляма, но има още гърци, евреи, арменци, кюрди, араби, малък брой българи и още много други изповядващи православно християнство. Истанбул е център на православието. Тук се намира седалището на

Висящият Първи мост в Истанбул

Синята джамия

Хиподрумът

Цариградската патриаршия и Вселенския патриарх. Мюсюлманите в Истанбул разполагат с около 2690 джамии, християните – с около 160 църкви, а евреите – с 26 синагоги. Арменците населяват района Кумкапъ, евреите – района Балат, а квартал Фенер традиционно си остава дом на Цариградските гърци.

Тръгнахме с късмета си

Фирмата, от която купихме в Пловдив тридневната си екскурзия в първите дни на ноември миналата година, ми беше добре позната. От години обслужвам групите им, които минават през Прага, познавам добре колегите, които работят в нея. В този случай аз бях обслужваният, трябваше само да слушам и спазвам програмата. Правех го с удоволствие, защото хората, които я осъществяваха, вършеха това по най-добрия професионален начин. Шофьорът Жоро бе истински цар на волана. Лелеее, как блестящо се справяше с тия невероятни улици и туй тъй активно движение! Аз като антишофьор му се възхищавах. А екскурзоводката Люси, очарователна пловдивска арменка, с която се знаем от години, още с появата си при потеглянето ни от Пловдив омагьоса туристите. А да не говорим за поведението ѝ в Истанбул. Личеше си, че и двамата с Жоро са си като у дома в огромния мегаполис – идват тук по няколко пъти на годината. А Люси говореше и турски, така че където и да се обърнеш, към когото и да било, все едно чуруликаше – виждах как турците се разтапят от удоволствие. Красива, засмяна и говори езика им!

Пред „портата на Ориента“

Навлизайки в града, онемяхме. По крайнините му са толкова европейски, с ултрамодерни високи сгради, с паркове, градини, и много цветя, така че трудно можеш да повярваш, че се намираш пред „портата на Ориента“. Спряхме на някакво малко пристанище, качихме се на малко корабче и се почна – наляво, надясно, пред нас, над нас... Дворци, хотели, джамии, минарета, мостове, красота, красота! И мелодичният глас на Люси. Не си спомням подробности, не си падам по тях, и самият аз като екскурзовод се стремя да не прекалявам. Остават само емоциите, споменът, че ти е било хубаво и леко на душата. А Татяна снима ли снима! Аз пък се кефех на турския чай. Не бях пил ябълков чай в такива симпатични странни чашки – напомняха ми вендузите, които в детството си виждах по гърба на настиналия

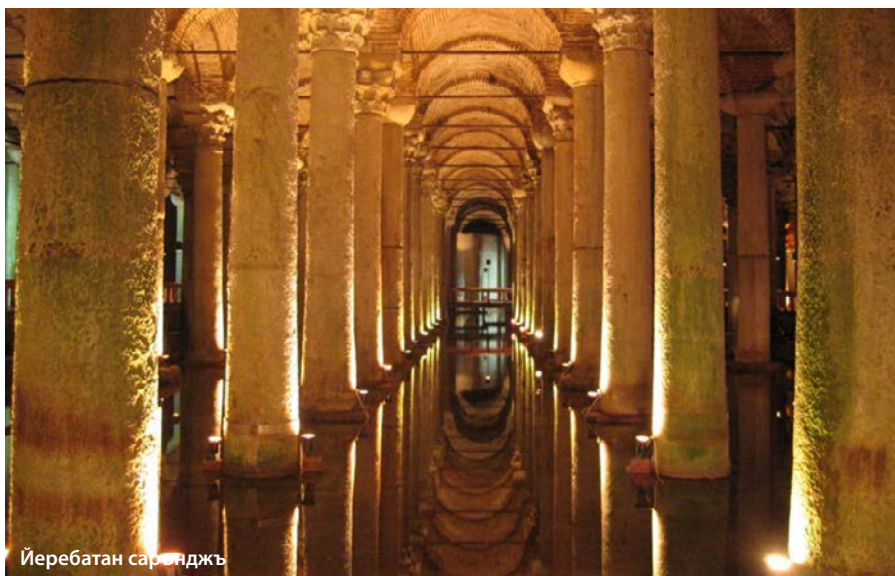
ми баща. Невероятен вкус и аромат! И по-късно, където имаше възможност, си пийвах с наслада от него. Татяна разбира се също. А за локумите, баклавите, тулумбичките, баничките, кадаифите, халвите и прочее ориенталски вкусотии ще премълча – да не страдат подложилите се на диета.

„Капалъ чарши“

Хотелът ни беше недалеч от т.н. Хиподром, остатъци от някогашния византийски център, където се намират две от емблемите на истанбулската архитектура – „Св. София“ и Синята джамия. А по пътя ни към тях виждахме гробниците на султани и прочутия закрит пазар „Капалъ чаршъ“. Естествено, че нахлухме още първия ден в него. Слава Богу, не ни се случи нищо от това, което ме плашеше – че ще е пълно с досадни местни търговци, които ще те дърпат и натрапват

„Капалъ чарши“

Йеребатан сарнджъ

„Св. Стефан“ в Истанбул

да си купиш нещо. Нищо подобно. Прекрасна атмосфера! Звучи каква ли не реч, истинска вавилонска кула, а продавачите мили, усмихнати. От предлаганите стоки нищо не бе обект на нашето внимание, ние се разхождаме като из кулиси на театрален спектакъл. В този пъстър лабиринт попадахме ту на красиви, величествени чешми, ту с отворени уста зяхахме ярко изографисани тавани. Единственото, което си купихме, бе чинийка за нашата колекция на стената в кухнята. Вечеряхме в типичен турски ресторант в бивш хан, където се бил снимал сериалът „1001 нощ“, под който пък е разположен един от византийските водоеми, сега превърнат в нощно заведение с кючеци и подобни ориенталски радости. Тия

пусти турски сериали! Цяла България ги гледа и разни лелки и бабки се радват и страдат с преживяванията на героите. С прикрита ирония Люси при обиколките из града и от корабчето все казваше: „– Тук се е снимал...“ този или онзи сериал. Дамите кимаха с глава, охкаха и ахкаха. Това апропо.

„Топкапъ“

На другия ден бе пешеходната ни обиколка, някъде около час, само в историческия център. Екскурзоводка ни бе нашенска туркиня на средна възраст – нищо особено, незапомняща се нито с външност, нито със словесен дар. Влязохме само в Синята джамия и после ни оставиха ние сами да си изберем къде да отидем и какво да видим от това,

което ни заобикаляше. Ние с Татяна тръгнахме към двореца „Топкапъ“. Влязахме из разни зали, разгледахме всякакви колекции от златни прелести, оръжия, скъпоценни камъни, корони, одежди, порцелан и какво ли не. В парковете се любувахме на стари дървета и многото цветя. А край нас естествено гъмжило от себеподобни от цял свят.

Музеят на византийската мозайка

Следващата ни цел бе Музеят на византийската мозайка, заплануван и мечтан от Татяна. Че как инак! Някъде бе прочела, че се намира на мястото на прочутата византийска Магнаурска школа. Заслужаваше си! Невероятно разнообразие от малки и големи, запазени и по-незапазени мозайки. Татяна във възторг, а аз вече отегчен мечтаех за рибния пазар и пържена рибка. Дотътрихме се и дотам, настанихме се в ресторант с изглед към Мраморно море. С обслужващия персонал общувахме на руски, хапнахме, пийнахме по чаша бяло вино и продължихме разходката. Не ми се тръгваше от рибния пазар! Господи, истински морски рог на изобилието! Разнообразие на всякакви риби, малки и огромни, познати и непознати, омари, миди, октоподи, калмари – абе само дето морски сирени нямаше!

„Йеребатан сарнджъ“ или „Потъналият палат“

Оставаха ни още два обекта в историческия център – големият византийски водоем и „Света София“. Там естествено ни чакаха опашки. За начало избрахме по-малката – пред водоема. Не чакахме дълго. Бидейки отвън, на улицата, човек дори не дозира какво огромно архитектурно чудо е скрито под него. „Йеребатан сарнджъ“ или „Цистерна на базиликата“, е най-голямото и добре запазено покрито водохранилище за питейна вода в Истанбул измежду открити до няколкостотин в града, приличащо на дворец. Едно от имената, с които водоемът се назовава, е и „Потъналият палат“. Тук се съхранявал резерв от питейна вода в случай на засушаване или обсада на града. Водата по акведукти е доставяна от извори в Белградската

гора, намираща се на 19 км северно. Именно фактът, че Константинопол в древността получавал и съхранявал запаси от питейна вода, го е направил толкова трудно превземаем. Това е едно великолепно творение на древността, построено от император Юстиниан I през 532–542 г. По онова време в Константинопол е имало около шестдесет цистерни. През византийската епоха водохранилището е снабдявало с вода намиращия се наблизко императорски дворец и местното население. След завладяването на града от османците през 1453 г. то се използва още известно време за снабдяване с вода на султанския дворец „Топкапъ сарай“, но тъй като османците предпочитали течащата вода, те изградиха собствена водоснабдителна система. Водохранилището потънало в забравата, докато през 1544–1550 в Истанбул не дошъл холандският пътешественик П. Гилиус. По време на своите обиколки той забелязал, че населението вади от земята вода с кофи, а и лови риба. При трудни условия Гилиус пропътува с лодка водната повърхност, като я измерва и преброява колоните. Своите изследвания той описва в пътепис и по този начин прави водоема известен на Западния свят. Водохранилището е 140 м. дълго, 70 м. широко, има 336 колони, подредени в 12 редици по 28 колони, с височина 8 м. Разстоянието между колоните е 4,80 м. И между тях във водата плуват риби. Нещо като едри шарани, носеха се кротко и с достолепие. Странно, що за вид, който живее без слънчева светлина? Из огромното простран-

ство са монтирани дървени постаменти, по които посетителите се разхождат, любуват се, снимат. Атракция бяха и две огромни скулптурни глави на горгони-медузи.

„Света София“

Излязохме от водоема и тръгнахме към „Света София“ – светинята на ранното християнство, превърната по-късно от турците в джамия, а сега предоставена на туристите за посещения. Бяхме видели работното време и бяхме там почти час преди приключването му. За наше огромно съжаление обаче, точно този ден тя бе затворена час по-рано. Ще излъжа, ако кажа, че бях разочарован. Професионално съм пренаситен от всякакъв тип храмове, пък и какво толкоз, тъкмо повод отново да дойдем в Истанбул и да видим и други интересни места, които не успяхме да посетим – например българската желязна църква „Свети Стефан“, която бе в ремонт, Египетския пазар, резиденцията на Ататюрк, двореца „Долмабахче сарай.“ Колко му е, не е далеч нито от Поморие, нито от Пловдив.

След дългото ходене из града хапнахме на крак по един дюнер кебап (щото истанбулските ресторанти съвсем не са по джобовите ни, бая си е скъпо), подсладихме си душата, не си спомням с какво от изобилията в една сладкарничка, и се прибрахме в хотела. Това, което най-много ме впечатли от нощния Истанбул, бяха тротоарните търговци. Навсякъде по пътя ни чисто, никакви боклуци, почти на всеки тротоар разстлали какво ли не – дрехи, обувки, часов-

ници, бижута с цени доста по-ниски от тия по магазините. За нас това не представляваше интерес, бързахме да се приберем, доволни от видяното и щастливи, че можем да полегнем и отморим натежали снаги и крака.

В азиатската част

На другия ден ходене нямаше. С автобуса обиколихме доста голяма част от европейската част на града, видяхме прочутия площад „Тексим“, еврейския, гръцкия квартал, минахме покрай нашия „Свети Стефан“ и по прочутия висящ Първи мост (дълъг е 1 510 м., широчината му е 39 м., строежът му започва през 1970 и е завършен 1973 г.) преминахме в азиатската част. Е, вече мога да се хваля, че съм бил и в Азия, макар и да останахме там не повече от половин час – колкото любителите на фотографирането (сред които естествено и Татяна) наситят обектива на апарата си и потеглихме към Одрин. Заради Одрин написах и в заглавието това „назад“. Колко много възлови събития от старата ни история са свързани с този град и колко много българи търсят корените си там... Но тъй като навлизам в патриотични води, май ще оставя разказа си за него за следващото си писание. Че то и така написах и преписах повече от достатъчно за Константинопол.

Е, нямаше как накрая да не нарека все пак прочутия град така – че нали и аз, тъй или иначе, се броя за бир парче европеец ...

Та така...

Васил Самоковлиев

„Света София“